

SPOMIENKOVÁ SLÁVNOSŤ K 70. VÝROČIU SNP

Metodická príloha

*Odkiaľ to prilieťaš, nevšedný okamih,
bezvetrie dusivé keď krídla mávnutím
rozčeriš a v duši zobúdzáš spiaci vzdych
a sladkosť spomienok vyjmeš spod sutín?*

*Spod sutín všednosti, ktoré čas nakopil
do výšky pohľadu slabnúcim pred zrakom,
keď pozrieť ponad ne niet vôle ani síl
a na ne vykročiť zdá sa už zázrakom.*

*Občas ju nachádzam na ceste návratov,
chvíľočku nevšednú, láskavý okamih,
uzlík snov schovaný pod vetchou záplatou
pradávej spomienky za nocí nespavých.*

(zapálenie sviečky)

Vážení účastníci SNP, vážení občania, vážení prítomní!

Pred 70 rokmi bol celý svet zachvátený hrôzami vojny, ktoré rozsieval fašizmus. V Európe sa zdvihla ilegálna vlna odboja proti nenávidenému votrelcovi. Jeden z týchto plamienkov ilegálneho odboja, ktorý neskoršie prerástol v hrdinský boj celého Slovenského národa si pripomíname práve v tomto období. Vitam vás, vážení spoluobčania, na dnešnom spomienkovom popoludní k 70. výročiu Slovenského národného povstania

*Pomníkom kázal ktosi pripomínať.
Nech majú pre nás nablízku minulosť
a z nej to najhlavnejšie,
čo musíme si stále pamätať.
Tie chvíle /do bronzu ich pozalieval /,
keď zdalo sa, že človek zúfalstvo už neprebrodí
a hlina nevedela, kam má dávať hroby.*

*My sme však prišli po všetkom.
Až keď sa rany vyprali
v potôčku preplakaných nocí.
Vbehli sme pod kolesá toho,
čomu sa vraví život.
A dych si prisvojil tú krehkú samozrejmosť.
Bolo v nás od začiatku toľko síl
veriť, že každý pre niečo sa narodil.*

*Pod nohy sa nám plietlo šantenie.
A čas, čo obišiel sa bez nás
a zabudol si míny na poliach,
ten čas chcel byť čím skôr premičaný.
No my sme po ňom nachádzali kríže.
Nechtiac si od nás poodstúpil, smiech.
Zhasol si. Na pár okamihov nebolo ťa na svete.
Odvtedy nespýtali sme sa, čo sú obete.*

*Zostali biele ženy
s kamenným vetrom vo vlasoch.
Na kraji vápenných jám postávajú.
V pohľadoch odlesk plameňov.
Do posledného vlákna
sú presvietene túžbou dovidieť diaľ,
v ktorej sa zas piesňou zazorí
a srdce nebude už choré
zo strachu a pokory.*

Pieseň:

„Keď sa Janík z tej Slatiny odberal...“ (1)

Slávnostný príhovor – starosta (str. 3)

*Klaniame sa ti pamiatka mohutných čias
keď každý deň
zrýchleným pulzom udieral takt
k pochodu tisícov
keď každá hodina
človeka celého v ľudoch zrodila
keď život pohrdol živorením
kladúc nám seba ako výkupné
lebo vtedy sa priblížil obetný oltár
veľkňazi zdvihli nôž
a rodná zem
oraná mečom a obsiata strelami
prijala krv svojich detí*

*Klaniame sa ti pamiatka mohutných čias
keď mužovia schúlení načúvali tlkotu srdca zeme
poslušní príkázania záchovy
a ženy osamelé
zúfalstvo zamkli na sedem zámkov
bo z čiernej zeme spadla vtedy hodina dvanásť
inferno zakalilo príšerami nebesá i vody
a ony nesmeli zastať
a ony nesmeli klesnúťha
slabých pleciach prenášajúc život
na brehy budúcnosti*

Odkaz povstania je nevysychajúcim prameňom našej nezlomnosti. V augustových dňoch 1944 povedal náš národ svoje rozhodné NIE! V tých dňoch sa prudko pohli dejiny, pohla sa lavína, ktorú nemohla zastaviť ani zrada, ani presila, ani hrozby. Národ dokázal, že je národom. Povstali potomkovia Svätoplukových bojovníkov, Jánošíkových horných chlapcov, Štúrovej družiny. Národ sa scelil a zakalil.

Pieseň:

„Lastovička včasráno šteboce...“ (2)

*Chodím denne okolo pomníka padlých
tichých a mlčanlivých
ako zabudnutá bolesť.
Spomienky sedia vo vetre
a kolíšu sa na konári leta.
Sú privysoko, aby som jednu odtrhla a ochutnala.*

*No príliš veľké sú a ušľachtilo smutné,
aby nenapĺňali srdcia mojej generácie.
Plne kypriaceho dňa a istoty
v dunení spoločných krokov,
v dlaždiciach zeme
niekedy nedopočujem ich šumenie.*

*Keď sa však hlási o slovo babie leto
a šuchorí bosými nohami
po listoch stromov
ostávam stáť v praskote spomienok.*

*Kedysi tu padlo lístie
na horúce dlane našich otcov
od samopalov kvitli ich mozole
krvavé ale prierazne čisté.*

Hoci štípali rany v hrudi
úsmev so vzdorom opäť budil ich zablatené čelá.
Keď pravdu rodnej hrudy
si pritlačili k dlani
vstali a vybrali sa za slnkom.

A dnes ten prvý lístok spomienok
mi padá na koberec nádejí
uložím si ho do komory môjho srdca
a pokloním sa partizánskej vlasti.

Piesne:

„V tom Zvolene za vojačka ma vzali...“ (3a)
„Prší dážď, prší dážď, košieľka mi mokne ...“ (3b)

Zo skál do úvalov
Pomstiť osudy stratených ľudí
Ozvali sa hlasy
Podťe k nám, podťe k nám
Do hôr
Do skál
Postaviť hrádzu temným silám zeme
Rozbíjať hradby otroctiev
Strieľať o slobode
O novom
Krásnom
Tichu
Podťe k nám
Stojíme celkom proti noci
Proti búrkam, proti besnote
Za nami deti, ulákané ženy
Za nami bahná krvi
Kaluže krvi
Kto ešte váha
Kto ešte mlčí
Pušky a noc
Pušky a guľomety

Pieseň:

„Šuhajkova mamička ...“ (4)

Kalená bolesťou a nocou,
naučila sa milovať,
ale keď treba, nenávidieť,
tak ako každá dobrá mať
kalená bolesťou a nocou.

Zhovorčivá i samá zámlka,
ako to medzi ľuďmi býva,
cit rozvážlivý váži na vázkach,
podozrievavá na marivá,
zhovorčivá i samá zámlka.

Preto si naša milovaná,
chránime si ťa jak zrenicu,
prizdobujeme chvojkou, stuhou,
leštíme ako poľnicu,
lebo si naša milovaná.

Si naša milovaná. Vyznávam ti svoju lásku tak, ako ti ju vyznávali pred 70 rokmi. Rovnako úprimne, bezvýhradne, dôsledne. Si naša, milovaná. Dávame ti svoje čisté, zapálené srdcia, dávame ti všetko, čo je v nás najlepšie. Sme spojení s tvojou hrdou minulosťou, sme spojení s každou tvojou piadou, si naša milovaná.

Pre lásku k reči materinskej,
pre drahé kosti Svätopluka,
pre miesto, ktoré v zemi inej
nenájdeš viac pre svojho vnuka.

Pre kúsok role tvojho otca,
pre vlasť, za ktorú trpeli sme,
hoci nás zvädzal zradiť zvodca,
pre kalváriu otcovizne.

Pre veľkých mužov našich šikov,
pre jasné slnko našich strání,
pre slávne hroby mučeníkov,
pre krásu snov a zmŕtvychvstaní.

Pre hory, doly, lazy rodné,
pre spevy bačov na fujare,
pre zvuky trávnic, zvuky zvodné,
pre naše Tatry, pre končiare.

Pre oslávenie tvojich dedov,
pre dlhú, dlhú k víťazstvu púť.
So slávou slávných, s biednych biedou
buď Slovákom, a Slovákom buď!

Pieseň:

„Od Dunaja hlbokého ...“

Sme mladí ľudia - v rozkvitaní, svieži,
so srdcom plným žitia ohlasov.
Prúd našej práce cez prekážky beží,
úsilím mocným bije do časov.
Nevieme, ako sa zatvárajú viečka padlým,
nehľadeli sme do rozšírených očí živých,
do očí s odleskami ohňa,
odvahy a prebdených nocí.
Počuli sme dunieť delá
len na mierových oslavách.

Zastihli sme vojnu už len v čítankách
a knihách.
A predsa:
od detstva sa čoraz viac približujeme
a čítame z odkazu
kamenných pamätníkov nad hlinou,
ktorá rozvlnila rovinu.
Je veľa pravdy vytesanej do kameňa,
je veľa pravdy v sieňach múzeí.

A predsa:
je najviac pravdy v srdci človeka.
A ten ju vysloví.
Kto zrúta veľkosť obetí?
Kto zrúta toľké životy.
Nad tichým čelom pamätníkov
objímam iskry plameňov.
Sála z nich večnosť.
Ľudskou krvou hrejú.

Sme mladí ľudia, vážime si časy –
ku novým dialkám mierime zbraň
rukami tých, čo veno našej krásy
priniesli z čiernych, bezslnečných rán.
Zastihli sme vojnu už len v čítankách
a knihách.
Na konci tej dlhej vety vojny

je vpísané:
POVSTANIE.

A za ním:
OSLOBODENIE.
Tí čo v boji padli,
sú dnes s nami,
svetielko pod krídlami,
jak skrytá neha vánku,
dych a výkriky nemé.

Ich pohľad cítiš z chladnej zeme.
Ich hrdosť do žíl vteká,
vedie náš krok
k víťazstvám istým
do ďalších zápasov.
Keď miluješ je každá obeť malá.
Na váhu prilož ešte nenávisť.
Za spravodlivosť sveta padať
v boji kde každý je len hrdinom.

Prastarí otcovia, čo sa stalo?
My, mládež dnešná, vieme tak málo.
O vašom trápení o vašom boji,
o slzách, zármutku, stále to bolí.

Povstali otcovia proti zlým vrahom,
obeta života stála pred prahom.
Vraždili fašisti našich ľudí skvelých,
utiekať sa mohli len do hôr zelených.

Tie pamätné stromy dodnes niekde stoja,
o tom, čo zažili rozprávať sa boja.
Potoky krvi popila zem naša,
životy slovenské potôčik unáša.

Z tej hrôzy ukrutnej zobudiť sa chcela,
čakala, čo bude, a prítom sa chvela.
Duneli kanóny a hučali delá,
na svätú krajinu padali vám telá.

Dnes pamätník stojí na ňom písmo zlaté,
neviem, či tam zmestím utrpenie vaše ...
Na studený mramor vyryli vám mená,
nezabudne na vás vlasť oslobodená.

Teraz žijeme v pohode, pokoji,
vdaka vám hrdinom, nikto sa nebojí.
Ale prosím všetkých, myslite vždy na to,
že sloboda tá je nad soľ aj nad zlato.

Pieseň:

„Kto za pravdu horí...“

Slávnostný príhovor – starosta

Vážení prítomní!

Ďakujeme vám za všetko, čo ste ako priami účastníci, ale aj ostatní občania počas SNP prežili. Chceli sme touto spomienkovou slávnosťou pripomenúť ťažké roky vašej mladosti a zároveň vyjadriť našu vďačnosť a úctu za vašu celoživotnú prácu, ktorú ste vykonali v prospech našej obce.

Venovali sme vám túto spomienkovú slávnosť. Veď nič nieje človeku také blízke ako iný človek, priateľsky podaná ruka, alebo úprimné slová vyvierajúce zo srdca, ktoré človek potrebuje vždy a v každom veku. Spoločne si zaželajme to, čo človek potrebuje najviac, a to bez ohľadu

na vek a národnosť – je to mier vo svete, zdravie, spokojnosť i trochu toho ľudského šťastia, na ktoré má každý človek nárok.

Zároveň ďakujem všetkým, ktorí v kultúrnom programe účinkovali.

(Minúta ticha)

(Teraz vás pozývam k položeniu kytice k Pamätníku padlým v I. a II. svetovej vojne).

Vážení prítomní!

Opäť si pripomíname deň, ktorý je symbolom celonárodného odporu proti fašizmu a jedným z najvýznamnejších dní histórie slovenského národa – 29. august. V tento deň pred 70 rokmi hlas Slobodného slovenského vysielateľa z Banskej Bystrice volal národ do zbrane proti hitlerovskému fašizmu a jeho prisluhovačom. Začalo sa SNP. Bolo najväčším revolučným vystúpením slovenského ľudu v jeho doterajšej histórii, najvýznamnejším aktom proti bezpráviu, násilniu a za nový život slovenského národa v novom Československu.

V mojom dnešnom príhovore si zaspomínam na tie slávne, ale i tragické udalosti, ktoré sa udiali v našom okrese, ale najmä v našej obci.

Začiatky partizánskeho hnutia na Slovensku sú úzko spojené s výzvou KSS už na jar roku 1942 vytvárať bojové jánosíkovské družiny a zapojiť sa do príprav oslobodenia našej vlasti spod nemeckého fašizmu. Na rozsah a silu partizánskeho hnutia aj v našom okrese i v našej obci výrazne pôsobilo približovanie sa Červenej armády a príchod sovietskych partizánov. V horách nášho okresu sa začali tvoriť partizánske oddiely. Do príprav povstania sa zapojili aj vojaci tretieho pešieho pluku vo Zvolene a spojili sa s partizánskou skupinou kapitána Jegorova. I slatinskí partizáni v počte 27 už 27. augusta 1944 vyzbrojení miestnou žandárskou stanicou - veliteľom Drietomským - odišli do hôr k partizánskym skupinám Jegorova a Veličku. Príčinil sa o to tiež vtedajší predseda revolučného národného výboru v našej obci pán Pavel Pavlík, ale i zvolenská posádka, ktorá vyzbrojila bojovníkov SNP. Revolučný národný výbor v našej obci vznikol 20. augusta 1944. Aj zvolenský železničiar dňom i nocou pracovali na stavbe pancierových vlakov, ktoré neskôr významne zasiahli do bojov na povstaleckom území. V jednom z nich - v pancierovom vlaku „Masaryk“ - hrdinsky padol pri Heľpe náš občan Ján Pavlík.

Koncom augusta 1944, po vyhlásení SNP, do našej vtedajšej meštianskej školy bola premiestnená časť delostrelcov zo Zvolena. V škole boli vyzbrojované povstalecké delostrelecké batérie, ktoré zasiahli proti nemeckým fašistom. Veliteľom oddielu bol štábný kapitán Dubský. Svedčí o tom i pamätná tabuľa na priečelí školskej budovy, ktorá bola odhalená pri príležitosti 30. výročia SNP v roku 1974.

I na letiskách Tri duby a Zolná pristávali lietadlá zo zbraňami a tu, na slovenskú zem zostúpili prvé jednotky československej paradantnej brigády, ktoré na dlhší čas zastavili postup fašistov od západu. Bol medzi nimi i náš občan Ján Bahýľ. Z partizánov pri Žiari nad Hronom padol náš vtedy mladý občan Jaroslav Stefl, z ďalších to bol Jozef Kanáľ a po potlačení SNP bol na Kováčovej umučený profesor zvolenského gymnázia Jozef Trnka a rím. kat. kňaz Ľudovít Veselý. V Kremnici nemeckí „šváb“ zastrelili doktora Jozefa Bireša, v žarnovických horách ďalšieho nášho rodáka Vojtecha Hanulíka. Okrem toho po potlačení SNP Nemci zajali 16 partizánov a 10 vojakov, z ktorých Pavel Chovanec a Pavel Brodiansky zahynuli v koncentračných táboroch. Mnohí antifašisti boli uväznení, iní prenasledovaní na slobode. Veľmi ťažký úder dopadol na Židov, ktorých pripravili o prácu a majetok a nakoniec boli odvečení do koncentračných táborov, kde väčšina zahynula. Z našej obce to boli členovia rodiny Róthovcov a Reisovcov. Nedá mi však nespomenúť i ďalších našich rodákov – Slatinčanov, ktorí v ilegalite tzv. Slovenského štátu, v príprave SNP a zapojení sa obce do ilegality zohrali dôležitú úlohu v celoslovenskom, oblastnom a okresnom meradle.

Boli to.

Akademik Ondrej Pavlík, ktorý ako ilegálny pracovník KSS v Bratislave v bezprostrednom spojení s Gustávom Husákom a Ladislavom Novomeským udržoval spojenie aj s našou obcou najmä cez svojho brata Pavla Pavlíka,

Železničiar, výpravca vlakov v čase SNP v Banskej Bystrici - stredisku Povstania - Martin Svetlík, ale i evanjelický farár doktor Ján Chabada, podpredseda revolučného národného výboru v Banskej Bystrici a po oslobodení významný činiteľ mierového hnutia.

Po čiastočnom potlačení SNP obsadili našu obec a školu nemeckí fašisti. V škole boli najprv ubytované oddiely SS, potom fašistickí vojaci a po Vianociach 1944 nasťahovali Nemci do budovy školy poľnú nemocnicu, ktorú pretvorili na budovu smrti. Denne priväzali do školy desiatky ranených vojakov, z ktorých asi 240 dokonalo v útrapách. Boli pochovaní na našom slatiniskom cintoríne, dnes odpočívajú v Liptovskom Mikuláši na centrálnom cintoríne.

SNP bolo do súčasnosti najväčším vojenským činom slovenského národa. Malo aj politický rozmer a medzinárodný dosah. Nie je zveličením tvrdenie, že nebyť SNP, patrili by Slováci medzi porazené národy a nie medzi víťazné v povojnovej Európe. Ťažko je domyslieť, aká by to bola trauma pre následné a iste aj dnešné generácie. SNP, ktoré malo vysokú organizovanosť a zároveň nieslo aj masívne ľudové stopy, dostatočne jasne ukázalo a 70 rokov odvtedy to neoslabilo, ba zosilnilo, že slovenský národ a aj iní obyvatelia Slovenska patria k moderným národom sveta.

Na účastníkoch Povstania, partizánskej vojny, ale i oslobodzovacích bojov a s nimi i ostatných členoch SZPB záleží, aby sa na hrdinské udalosti nikdy nezabudlo. Aby sa odovzdala štafeta progresívneho smerovania Slovenska i v rámci súčasného pôsobenia v Európskej únii a NATO.

Slovenský národ prejavil svoj morálny kredit, keď so zbraňou v ruke bránil právo na slobodný život pre ľudí bez ohľadu na národnosť, etnickú príslušnosť, rasu, náboženstvo, že sa dokázal postaviť proti nepriateľovi, ktorý mal pocit neporaziteľnosti a ktorý napáchal vo svete toľko zla.

Nezabúdajme na tých, ktorí v SNP a v boji proti fašistom položili svoje životy za našu slobodu. Spomeňme si na nich aspoň kyticou kvetov, ktorú položíme po skončení dnešnej slávnosti vďaka k Pamätníku padlých. Nezabúdajme na obeť, hrdinov, činy a na všetko, čo sa viaže s odbojom a Povstaním.

Ďakujem za pozornosť.

1.

*Keď sa Janík z tej Slatiny odberal,
za Slatinou na tom moste zavolať,
za Slatinou na tom moste po dvakrát:
„Zbohom, otec, zbohom, mati, sestra, brat!*

*Povedz že mi, ty mesiačik vysoký,
či sa vrátim o dva, lebo tri roky,
/: či ja budem ešte vidieť moju mať,
či ma bude moja milá milovať." :/*

2.

*Lastovička včasráno šteboce, jasné slnce vychodí,
pozri, milá, do mesta Lučenca, už sa Janík prechodí.*

*Prechodí sa po meste Lučenci, šablička mu šteluje,
pozri, milá, do mesta Lučenca, už sa Janík šnuruje.*

*Snuruje sa hodvábnou šnúročkou, až mu slzy padajú,
pozri, milá, do mesta Lučenca, už mu mundúr dávajú.*

*Dávajú mu všetok mundúr nový, aj konička vraného,
pozri, milá, do mesta Lučenca, už si sadá na neho.*

*A keď si on na konička sadol, trikrát sa s ním obrátil,
/: pozri, milá, do mesta Lučenca, už sa s tebou rozlúčil. :/*

3a

*V tom Zvolene za vojačka ma vzali,
moje vlásky na kratučko strihali,
moje vlásky, šej-haj, na kolená padali,
otec, mati aj frajerka plakali.*

*Neplačte vy, moja zlatá mamička,
ja odskočím, až poletí guľôčka,
ja odskočím, šej-haj, jak na nebi hviezdička,
ja odskočím, až poletí guľôčka.*

3b

*/: Prší dážď, prší dážď, košiel'ka mi mokne, :/
čo ju vyšívala moja milá v okne.*

*/: Keď ju vyšívala, pekne si spievala, :/
keď mi ju dávala, žalostne plakala.*

*/: „Načo ti, milý môj, tá košiel'ka bude? :/
Ty pôjdeš na vojnu, kto ju nosiť bude?"*

*/: „Keď pôjdem na vojnu, vezmem si ju sebou, :/
budem sa s ňou tešiť ako s mladou ženou.*

*/: A keď ma poraní, bude mi na rany, :/
/: a keď ma zabijú, bude mi do jamy." :/*

4.

*Šuhajkova mamička
prežalostne plakala,
len jedného syna mala,
aj toho dať musela.*

*Neplačte vy, mamička,
mám vraného konička,
keď ja dolu z koňa spadnem,
zazvoní mi šablička.*

*Šablička mi zazvoní,
hlavička ma zabolí,
nepríde mi na môj pohreb
nikto z mojej rodiny.*

*Ani otec, ani mať,
ani sestra, ani brat,
ani moja najmilejšia
nepríde sa odobrať. :/*

Zuzana Pavlíková,
ZPOZ Zvolenská Slatina

